

LEREND NETWERK

Inspiratiebundel

SAMEN STERKER VOOR MORGEN

Optimale samenwerking tussen
professionals en informele zorg

JUNI 2025

DE
RO⁺ERDAMSE
ZORG

Inhoudsopgave

De kracht van samen: voor een betekenisvol bestaan	3
Inleiding.....	4
Reis lerend netwerk Samen Sterker Voor Morgen	6
Bijeenkomst 1: Met elkaar van start!	7
Wat versta jij onder de samenwerking professionals en informele zorg?	7
Ontwikkelingen zorg & welzijn i.r.t. informele zorg.....	8
Landelijk	8
Regio Rotterdam Rijnmond	8
Organisaties	9
Bijeenkomst 2: In de verdieping!	10
Bijeenkomst 3: Oplossingen ontwikkelen	11
<i>“Hoe kan ik vanuit mijn rol ervoor zorgen dat we als .....</i>	11
<i>formele zorg tijdig signaleren dat er sprake is van een.....</i>	11
<i>verhoogd op overbelasting bij mantelzorgers/vrijwilligers?” .....</i>	11
Rol gemeente en welzijn	12
Hoe kunnen we...? – vragen.....	13
Bijeenkomst 4: Good practices delen	14
Good practices	14
Bijeenkomst 5: Experimenteren.....	15
Financiering informele zorg.....	15
Bijeenkomst 6: Reflecteren en presenteren	17
Bijlage 1: Onze inspiratiebronnen	19
Artikelen.....	19
Websites	22
Leuk om te volgen op LinkedIn.....	23
Boeken	24
Trainingen/tools.....	25
Best practices.....	28
Podcasts en interviews.....	31
Bijlage 2: Welzijnsaanbieders regio Rijnmond	32
Deelnemende organisaties lerend netwerk Samen Sterker Voor Morgen.....	33

De kracht van samen: voor een betekenisvol bestaan

We vinden een betekenisvol leven belangrijk, we willen mee kunnen doen en ons energiek voelen. Het gaat niet alleen om lichamelijke gezondheid, maar over wat ons veerkracht geeft. Dit kan per persoon verschillen. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft het principe van 'Positieve Gezondheid' omarmt omdat het niet focust op ziekte, maar op wat voor ons belangrijk is. Het gaat om fysiek en mentaal welbevinden, een goede kwaliteit van leven waarin je tevreden bent met het leven, mee kan doen en voor jezelf kan zorgen. Het leven wordt afgezet tegen zes dimensies: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren.

Het is van belang om aandacht te hebben voor iemands welbevinden en vanuit reablement ruimte en regie te geven. Het ondersteunen in het creëren van eigen netwerk is daarvoor belangrijk. Familie, burens en vrijwilligers spelen hierbij een belangrijker rol. Zij zorgen voor de benodigde ondersteuning in het dagelijks functioneren van bewoners/cliënten. Wanneer professionele ondersteuning en of zorg nodig is, is het van belang dat het informele netwerk structureel betrokken blijft. Hiermee versterken we het netwerk rond de cliënt én vergroten we de eigen regie, hun veerkracht en kwaliteit van leven.

Voor professionals betekent dit anders samenwerken met de cliënt/patiënt en de informele zorg en ondersteuning. Dit klinkt eenvoudig maar vraagt van professionals en organisaties bewuste keuzes in hoe samenwerken formele en informele zorg en ondersteuning vormgegeven wordt.

Door in het lerend netwerk 'Samen Sterker voor Morgen', kennis en ervaring te delen dragen we bij aan de regionale ontwikkeling van deze samenwerking en kunnen we bouwen aan een leven van bewoners/cliënten dat menselijk, veerkrachtig en passend is bij situatie.

Als ambassadeur van het lerend netwerk *Samen Sterker voor Morgen*, geloof ik sterk in de kracht van een goede samenwerking tussen formele- en informele ondersteuning en zorg. Het is goed te zien dat door regionaal ervaring te delen en gezamenlijk te leren een goede uitwerking van deze samenwerking steeds meer vorm krijgt. Dit inspiratiedocument is een weergave van de reis van de deelnemers, de geleerde lessen en mooie voorbeelden van hoe aan het optimaliseren van de samenwerking wordt gewerkt.

Ramses van Rijn

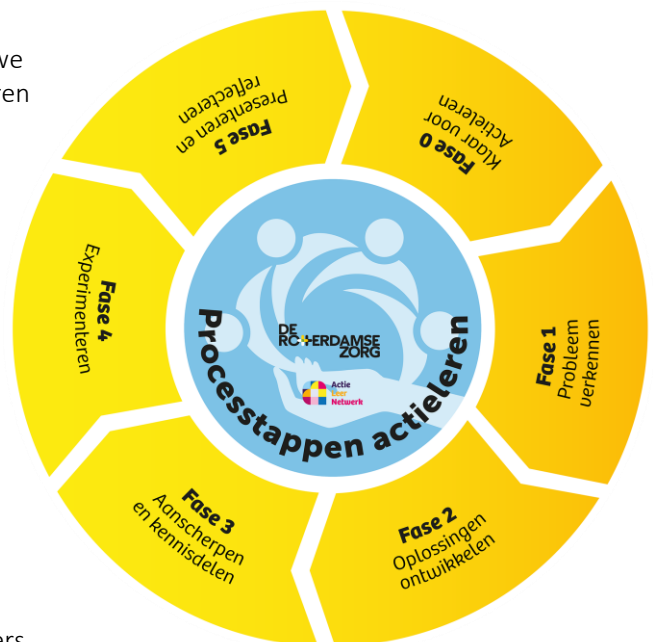
Directeur Mens en Organisatie bij Humanitas

Inleiding

Met een positieve en realistische kijk op de toekomst zien we talloze kansen en mogelijkheden om ook in de komende jaren zorg te blijven bieden aan iedereen die het nodig heeft. Dit vraagt een transformatie van het werk en een van de kansen is de krachten bundelen tussen de formele & informele zorg. Hierop zijn al mooie initiatieven en bewegingen zichtbaar. Maar zijn er ook nog allerlei vraagstukken die nog op een antwoord wachten.

- Wat betekent dit voor het werk van de professional?
- Hoe neemt de professional de inwoner, cliënt, mee in deze ontwikkeling?
- Welke kansen biedt de inzet van mantelzorg en hoe vertaal ik dit naar mijn eigen afdeling?
- Hoe maak je met elkaar de beweging naar zelfredzaamheid?
- Hoe kunnen we als zorgorganisatie de mantelzorgers ondersteunen?

Dit is slechts een greep uit de vele vragen die kunnen spelen rondom de ontwikkelingen bij de samenwerking tussen professionals en informele zorg.

Het afgelopen half jaar zijn verschillende professionals uit 10 organisaties aan de slag gegaan met hun eigen (organisatie)vraagstuk rondom de samenwerking tussen professionals en informele zorg. Aan de hand van de methodiek van [Actieleren](#) zijn de deelnemers van probleem, tot oplossing tot experiment gekomen voor hun eigen vraagstuk. Bij Actieleren is zowel de uitkomst als het doorlopen leerproces van waarde.

Alle kennis & ervaring vanuit de groep is benut en toegevoegd aan de eigen vraagstukken. Zo zijn er nieuwe inzichten ontstaan en handelingsperspectief voor de dagelijkse praktijk.

De ontwikkelingen rondom de inzet van informele zorg en de samenwerking met de professionele zorg gaan snel, er gebeurt veel in het land. En soms is het nog ook nog op verschillende onderdelen een onbekend terrein. De concrete vertaling naar organisatie- of teamniveau is soms zo weerbarstig. Daarom hebben de deelnemers van het [lerend netwerk Samen Sterker Voor Morgen](#) zich zes maanden lang in gezamenlijkheid gebogen over hun eigen organisatievraagstuk. Van het vraagstuk “Waarom werken we als verschillende partijen niet samen?”, tot “Hoe kunnen wij als professionals ervoor zorgen dat de informele zorg een rol kan vervullen tijdens een kortdurende opname in de instelling?” naar “Hoe zorgen we ervoor dat het ondersteuningsaanbod voor informele zorg van gemeente Rotterdam beter aansluit op - en meer bekendheid krijgt bij - de formele zorg?”. Zomaar een greep uit de vraagstukken die de revue zijn gepasseerd en waar met behulp van de “kracht van het collectief” de verandering in gang is gezet.

Eén belangrijke les die de deelnemers geleerd hebben:

Zet kleine stappen in de goede richting en zorg voor support!

In deze inspiratiebundel vind je ideeën, handreikingen, boeken, artikelen en nog veel meer die zijn verzameld tijdens de looptijd van het lerend netwerk. Laat je inspireren en maak de vertaling naar je eigen organisatie.

We stellen dit beschikbaar zodat alle kennis die is uitgewisseld tijdens het traject van het lerend netwerk ook anderen kan helpen zelf aan de slag te gaan met het thema.

Samen zorgen we voor de optimale samenwerking tussen professional en informele zorg in regio Rotterdam Rijnmond!

Wil je meer weten over het wat en hoe van een lerend netwerk en de ervaringen horen?

 [Bekijk dan hier de video.](#) | [Luister hier de podcast.](#)

Disclaimer: Er is geen specifiek onderzoek uitgevoerd naar de best beschikbare literatuur. Aan dit product en de inhoud kunnen verder geen rechten ontleend worden.

Reis lerend netwerk

Samen Sterker Voor Morgen

Per bijeenkomst is er een uitgebreide beschrijving gemaakt van alle inzichten en ervaringen die gedeeld zijn tijdens de bijeenkomsten. – lees gerust verder!

In de periode van augustus 2024 tot en met januari 2025 is het lerend netwerk Samen Sterker voor Morgen bij elkaar geweest in zes bijeenkomsten om met elkaar te werken aan het versterken van de samenwerking professionals en informele zorg in de regio. Per bijeenkomst stond er elke keer een ander inhoudelijk thema centraal en kwamen ook de verschillende fase van actieleren aan bod. Zie hieronder de afgelegde route tijdens de avontuurlijke reis van het lerend netwerk.

Bijeenkomst 1: Met elkaar van start!

In augustus 2024 heeft de kick-off van het [lerend netwerk](#) [Samen Sterker voor Morgen](#) plaatsgevonden.

Tijdens de kick-off hebben de deelnemers op verschillende manieren met elkaar gewerkt aan het onderling vertrouwen door een uitgebreide kennismaking aan de hand van verschillende werkvormen.

Ramses van Rijn heeft als ambassadeur van het lerend netwerk zijn visie gedeeld over de samenwerking tussen professionals en informele zorg en hoe hier binnen Stichting Humanitas invulling aangegeven wordt.

Zijn oproep:

“Voor het welbevinden van cliënten zijn betekenisvolle relaties onmisbaar en dit kan alleen als we samenwerking vormgeven vanuit een breed perspectief met de formele en informele zorg en over organisatiegrenzen heen. Ik hoop dat we hier met elkaar stappen in kunnen zetten en blijven experimenteren.”

Met een perspectief op de toekomst en concrete stappen in het hier & nu!

Samenwerken

Om te komen tot kwalitatief goede zorg en optimaal welbevinden voor de cliënt is samenwerken met verschillende betrokken partijen essentieel. Maar wat verstaan we nu onder samenwerken?

De deelnemers hebben met elkaar in kaart gebracht wat zij verstaan onder de samenwerking tussen professionals en informele zorg. Het is zeer helpend om beelden met elkaar te delen, zodat er een gezamenlijk beeld kan ontstaan. Deze opgehaalde informatie is als rode draad gebruikt in het lerend netwerk.

Wat versta jij onder de samenwerking professionals en informele zorg?

**DEFINITIE
SAMENWERKEN**
Samen met anderen werken aan een gemeenschappelijk doel of resultaat, waarbij er sprake is van onderlinge afhankelijkheid.

afstemming
Mantelzorg
Ervaringen delen
Maatwerk
Leren van elkaar
Verbinding
Vrijwilliger
Elkaars belangen kennen
Oog voor elkaar
Kennis delen
Samen
Respect
Vertrouwen in informele zorg
Gemeenschappelijk belang
Meer aandacht
Op waarde waarderen
Praktisch
Relatie opbouwen
Professional Team
Luisteren naar behoefte
Naast elkaar-samen
Complimenteren

Ontwikkelingen zorg & welzijn i.r.t. informele zorg

De samenwerking tussen formele en informele zorg en ondersteuning is een thema waar landelijk, regionaal en op organisatieniveau hard aan gewerkt wordt. Om een indruk te geven van wat er allemaal is en gebeurd hebben we dit overzichtelijk in beeld gebracht. Dit overzicht is zeker niet compleet, daar zijn we ons van bewust. Achter in het document is een lijst opgenomen waar kort omschreven wordt wat het initiatief inhoud met een verwijzing naar achterliggende literatuur of uitleg.

Landelijk

- Verwachting is dat door de inzet van informele zorg en ondersteuning 14 % minder inzet van professionals nodig is. [Rapport Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn 2023 – Toekomstscenario's](#);
- Landelijk voorlichting, scholing en kennisdelen vanuit o.a. [Vilans](#) en [Waardigheid en Trots](#);
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) geeft kaders aan wat kan en niet kan, o.a. artikel [IGJ maakt rol duidelijk voor mantelzorgers - Skipr](#);
- Wat betekent het voor de patiënt? Verschillende onderzoeken door NIVEL, EUR ESHPM, naar zelfmanagement. – zie pagina X artikelen
- [Academie voor patiënt en mantelzorger](#) – Maastricht UMC
- Re-ablement is een manier van werken waarmee hulpverleners ouderen helpen hun eigen leven te leiden. Zoals ze dat zelf willen. – Website: [Reable Nederland](#)
Artikel Waardigheid en Trots – [Beter om de oudere zelf de deur te laten openen](#).
- In het LeerDoeDeeltraject leer je van andere organisaties én onze experts. Daarnaast krijg je persoonlijke begeleiding van een coach. Met elkaar zorgen we voor toekomstbestendige ouderenzorg. [LeerDoeDeelTraject](#) – Team van de toekomst - Vilans
- MantelzorgNL is de landelijke vereniging die opkomt voor iedereen die zorgt voor een naaste. Website: [Mantelzorg.nl](#)
- Welzijn op Recept. Wat is het? Een eenvoudig concept met krachtige gevolgen. Welzijn op Recept is een alternatief voor mensen met psychosociale klachten. In plaats van het 'traditionele pilletje' voor te schrijven, verwijst de huisarts deze patiënten door naar een welzijnscoach. Website: [Welzijn op recept](#) – landelijke kennisnetwerk.
- Oranjefonds NL-doet dag – jaarlijks – [meer info](#)
- Voedselbanken Nederland - [website](#)
- [Movisie](#) biedt kennis en aanpak van sociale vraagstukken voor drie hoofddoelgroepen: gemeenten, sociaal professionals en inwoners.
In dit artikel geven we je een inkijkje in de rollen van mantelzorgers aan de hand van het [SOFA-model](#). In dit [artikel](#) worden vier tips samenwerking tussen formele-informele hulp gegeven.
- Met de Sociale Benadering Dementie stellen we de mens centraal in plaats van de patiënt. Met ons Strategisch Programma kun je dit ook toepassen in jouw zorgorganisatie. Ontwikkeld door Anne-mei The. Website: [socialebenadering.nl](#)

Regio Rotterdam Rijnmond

Welschen project - *Samen bouwen aan leefplezier met de wijkbewoners en de sociale cohesie versterken door een integrale samenwerking tussen wonen (Woonstad), zorg (Pameijer) en welzijn (wmo radar). Met actie-onderzoek uitgevoerd – [publicatie](#).*

- [De Roodkapjes](#) – een organisatie die mantelzorgers helpt om een goede balans te vinden tussen zorg voor de ander en zorg voor zichzelf.
- Werkgroep SVK0010- Samenwerken formele en informele zorg – [onderdeel van Kwetsbare Ouderen 010](#).
- Talentenscan
- Wijkgericht werken overleggen – VVT, wijkteam, welzijn, huisartsen, informele organisaties in de wijk
- SVK0010 regionale zelfzorgacademie

- Een leernetwerk voor mantelzorgers en zorgvrijwilligers die samen zorgen voor een goede dag.
[Leernetwerk de Driehoek](#) – regio Capelle/Krimpen
- [Mantelfoon](#), het mantelzorgsteunpunt in Rotterdam. Bel de mantelfoon voor alle mantelzorgvragen.
- Onvoldoende financiële steun voor kleine informele organisaties (door gemeente)
- [Zorgzaam 010](#) - Welkom op het platform voor vrijwilligerswerk van de gemeente Rotterdam. Op Zorgzaam010 vind je makkelijk en veilig iets wat bij je past: van vrijwilligers(werk) tot doing good op jouw manier. Alles waarmee je een ander, de wereld én jezelf happy maakt!
- Kerkelijke hulp
- [Gelukswandelingen](#) - Om bewoners van verzorgingshuizen en vrijwilligers samen actief te laten genieten van de buitenlucht, en om hen sociaal en cultureel te verrijken en verblijden, organiseren we speciale wandelvoorstellingen door de stad. Onder leiding van kunstenaar Misja Immink gaan we samen met ouderen en vrijwilligers op zoek naar nieuwe soorten geluk. We bekijken de omgeving door een gelukswandelaarsbril; we delen vreugdevol de ontdekkingen en al pratend en verwonderend vinden we het geluk én elkaar. Buiten. Op straat. Verbinding door verwondering.
- Senioren welzijn Vlaardingen – zie [website](#).
- [Zelfredzaamheidsradar](#) - De ZelfredzaamheidsRadar is een breed gebruikt instrument om zelfredzaamheid in kaart te brengen en eventueel te bedenken hoe je die kunt verbeteren.
- Unie van Vrijwilligers – [website](#)
- [Opzoomer Mee](#) - **Opzoomer Mee** ondersteunt Rotterdammers die zelf hun straat gezelliger, groener, veiliger en kleurrijker willen maken.
- [Inloophuis de Boei](#) – ontmoetingsplaats voor mensen met kanker.
- [Logeerhuis de Buren](#) - Ons logeerhuis is er voor iedereen die na ziekte of opname in het ziekenhuis niet kan terugvallen op een eigen netwerk van familie, burens, vrienden of kennissen. Terwijl zelfstandig wonen nog niet gaat.
- Mantelzorgondersteuning in de Rotterdamse Gebieden – breed beschikbaar
- Beter thuis met dementie
- Rotterdamse bestuursopdracht Zorg

Organisaties

- Pameijer - [verhalen van Amanda](#)
- Curamare - [Wegwijzer voor mantelzorger](#)
- Franciscus - [Mantelzorgprogramma](#)
- Rijndam – Mantelzorg Academie
- Wijkcollectie
- Aafje – [mantelzorg Academie](#) (onderdeel van Aafje academie)
- Vijverhof – placemat taken mantelzorgers
- Mantelzorgavonden
- Flyers in appartement
- Projectgroep passende zorg
- Parnassia – familie ambassadeurs

Methodiek Actieleren

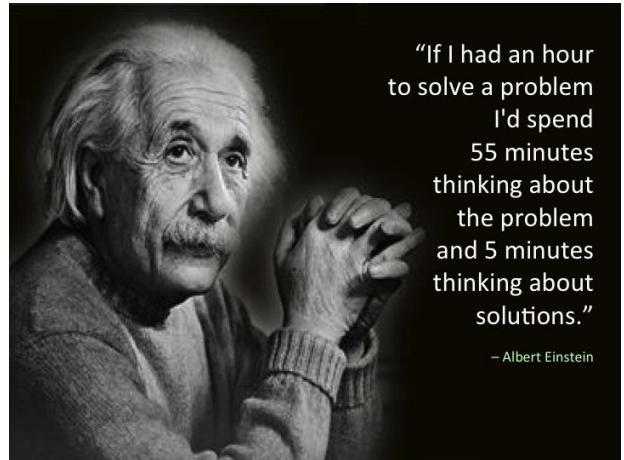
De eerste verkenning van de methodiek [Actieleren](#) stond centraal, evenals de globale opzet van het lerend netwerk, waar met elkaar in de tweede bijeenkomst verder invulling aan is gegeven. Ook heeft iedereen een beeld gekregen bij zijn eigen voorkeur voor leren in de praktijk. Leren ontstaat in de zone van 'het niet weten/ het onbekende'. Zoals Claxton zo mooi omschrijft: *'The things you do, when you don't know what to do'* (Claxton, 1999).

Bijeenkomst 2: In de verdieping!

Het liefst gaan we problemen uit de weg en willen we gelijk aan de slag met de oplossing, niets menselijk is ons vreemd. En toch is het goed om veel tijd te stoppen in de probleemverkenning en echt op zoek te gaan naar de grondoorzaak, zodat je uiteindelijk ook goed onderbouwd aan de slag kan met de gekozen oplossing. Om bij de grondoorzaak te komen is vragen stellen, vragen stellen en niet zomaar aannames doen belangrijk! Dat helpt je om meer zicht te krijgen op het probleem en wat er speelt in jouw organisatie/afdeling en waar jij een verandering wilt vormgeven. Tijdens de tweede bijeenkomst zijn de vraagstukken met elkaars hulp verder verdiept en is er theorie aangeraakt voor de fase van probleem verkennen.

Nieuwe inzichten gekregen door de kritische vragen vanuit de groep.

Met elkaar in alle rust van gedachten gewisseld over het thema optimale samenwerking. Vanuit een persoonlijke en positieve ervaring zijn verhalen gedeeld en is er met elkaar een recept samengesteld voor "de optimale SAMENwerking". [#dekrachtzitindemixvandeverschillen](#)

Vertel eens "Over een moment in je leven waar jij een positieve ervaring had met betrekking tot een optimale samenwerking!"

Recept "Optimale samenwerking"

- 'aanvoelen' van elkaar
- zelfde taal spreken
- gedeeld kennisniveau
- duidelijk/helder belang
- ieder inzet van eigen talent, elkaar aanvullen
- enthousiasme
- motivatie
- veiligheid
- plezier
- vertrouwen > op elkaar bouwen!
- wederzijdse erkenning/waardering
- kleine successen
- duidelijke rollen
- balans tussen geven & nemen
- synergie

Door middel van experimenteren kom je gezamenlijk tot de juiste dosering!

Bijeenkomst 3: Oplossingen ontwikkelen

In bijeenkomst 3 staat de rol van welzijn in de wijken en de rol van de gemeente centraal. Om de kennis breder te delen hebben de deelnemers collega's meegenomen die als professional in de zorg aan het werk zijn.

De leervraag die centraal stond: "Hoe kunnen we de rol van welzijn vergroten en de samenwerking tussen gemeenten, welzijn en zorg versterken voor iedereen die betrokken is bij de bewoner/cliënt/ patiënt in het voor-tijdens en na het zorgtraject?"

Wat is een mantelzorger en wanneer ben je een mantelzorger? We kwamen erachter dat we allemaal ongeveer hetzelfde benoemen maar ieder met andere woorden of vanuit een ander perspectief. En dat mensen soms zelf niet gelijk door hebben dat ze mantelzorger zijn.

De [gemeente Rotterdam](#) benoemd in het visiedocument¹ drie typen van informele zorg: buurthulp, vrijwilligerswerk en mantelzorg. Onder mantelzorg verstaan zij:

Alle informele (meer) structurele zorg/hulp, meestal verleend door een naaste, vaak uit liefde en genegenheid.

Mantelzorg komt daarbij voort uit een sociale relatie. Mantelzorg is vaak langdurig(er)/-structureel van aard en er is sprake van nabijheid in afstand en/of relatie tussen de mantelzorgvrager en informele zorgverlener. De behoeften zijn veelal ook verschillend. Mantelzorg overkomt je vaak dan wel ligt in de lijn der verwachting. Het is dus geen of niet altijd een bewuste (of vrije) keuze. Mantelzorg neemt daarbij vaak veel 'vrije tijd' in beslag, zonder dat hiervoor gekozen wordt.

Met elkaar is nagedacht over de vraag:

"Hoe kan ik vanuit mijn rol ervoor zorgen dat we als formele zorg tijdig signaleren dat er sprake is van een verhoogd op overbelasting bij mantelzorgers/vrijwilligers?"

- Tijdens opname gesprek vragen naar belasting mantelzorger
- Tijdig signaleren door mantelzorgcoach
- Verbinden met Mantelfoon
- Kennis van alles wat er mogelijk is en georganiseerd wordt voor de mantelzorger in intakegesprekken bij mantelzorger checken
- Advies en voorlichting geven aan mantelzorger bij de intake

¹ In Rotterdam doen we iets voor een ander. Het gesprek met de stad Startdocument met een gedeelde visie op Informele Zorg en Ondersteuning 2.0 - 2018 – 2022

Rol gemeente en welzijn

Kennisblok

Wat biedt de gemeente Rotterdam om ervoor te zorgen dat mantelzorgers overeind blijven en degene die mantelzorg en/of inzet vrijwilligers nodig hebben deze kunnen vinden?

Mantelzorgers weten vaak niet dat zij mantelzorger zijn. Als gevolg daarvan weten zij ook niet dat er ondersteuning mogelijk is. Om de overlast te verminderen heeft de gemeente drie speerpunten benoemd: (vroeg)signaleren, ontzorgen en waarderen.

Vroegtijdig herkennen en tijdig doorverwijzen naar de juiste ondersteuning kan overbelasting bij mantelzorgers in veel gevallen voorkomen. Hiervoor wordt ingezet op de Mantelfoon, mantelzorgcoach, niet geïndiceerde dagbesteding, WMO logeerszorg, de Mantelaar en logeershuis de Buren en respijtzorg.

De Mantelfoon is 24 uur bereikbaar voor mantelzorger voor alle vragen die ze hebben. Kunnen ze niet gelijk door de Mantelfoon geholpen worden dan zorgen zij ervoor dat de vraag door andere professionals opgepakt wordt.

Ten aanzien van waarderen en ondersteunen organiseert de gemeente verschillende acties en activiteiten. Daarbij kan gedacht worden aan het aanbieden van een Rotterdampas, mantelzorgparkeervergunning, cursussen en workshops voor mantelzorgers en vrijwilligers en meer.

Wat welzijn in wijken organiseert wordt deze bijeenkomst ook toegelicht. In iedere wijk is één welzijnsaanbieder actief. Zij verzorgen in de wijken verschillende activiteiten om de zelfredzaamheid van ouderen vergroten en mantelzorger te ontzorgen. Denk ik hierbij aan gezamenlijke maatlijden en activiteiten om eenzaamheid aan te pakken, valpreventie en dagbesteding voor ouderen met dementie cursussen en huisbezoeken aan ouderen van 75 jaar en ouder. Iedere welzijnsorganisatie heeft in het gebied een mantelzorgcoach. Deze heeft een belangrijke signalerende functie en verzorgt de benodigde activiteiten om mantelzorger te ontlasten, een netwerk op te zetten en werkt samen met de Mantelfoon en Zorgzaam010 (digitaal platform en netwerk voor aanvragen informele zorg).

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen met welke welzijnsaanbieder in welke wijken actief zijn. Welke activiteiten georganiseerd worden staat op de website van de desbetreffende aanbieder.

In het voorjaar 2025 is in een aantal wijken gestart met welzijn op recept. Een huisarts kan dan een patiënt aanmelden bij een welzijnsorganisatie met een specifieke vraag. Door de welzijnsorganisatie wordt dan gekeken welke aanbod passend is voor deze patiënt en kijkt hoe dat georganiseerd kan worden. Door de professionals van de welzijnsorganisatie of gezamenlijk met vrijwilligers.

Ik kende de Mantelfoon niet en ga hem vanaf nu zeker inzetten.

Bij het blok actieleren is de stap gemaakt van het probleem verkennen naar oplossingen ontwikkelen. We hebben stilgestaan bij de “Hoe kunnen we...?” vraag, die je helpt om oplossingen te genereren. Dit was voor deelnemers naast de mantelfoon de eyeopener van deze bijeenkomst.

Hoe kunnen we...? – vragen

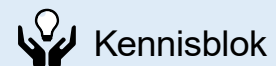
Het gebruik van de 'Hoe kunnen we?' vraag geeft diepgang en geeft soms een onverwachte wending bij de uitwerking van de oplossingen.

Bijeenkomst 4: Good practices delen

Met verschillende werkvormen is vanuit de ‘Hoe kunnen we vraag’ van de verschillende deelnemers met elkaar gebrainstormd over mogelijke oplossingen. In een wisselende dynamiek hebben we op verschillende manieren kennis en ervaring met elkaar gedeeld en aangescherpt. De **verschillende perspectieven** maakten het tot een levendig geheel en zorgen voor continu verbeteren en energie om door te gaan! Soms betekent dit dat je buiten de geijkte paden moet kijken en afscheid moet nemen van je eigen idee om open te blijven staan voor nieuwe ideeën.

Good practices

Door de deelnemers zijn verschillende good practice gedeeld. Mooie initiatieven, experimenten en geleerde lessen rondom het thema “Samenwerken formele informele zorg” worden met elkaar gedeeld. Om van elkaar te leren, eigen ideeën aan te scherpen en van daaruit een gerichte actie te ondernemen. Dit varieert van een **escape box** waarmee een team gestimuleerd wordt met elkaar in gesprek te gaan over hoe werken we samen met informele zorg, hoe kunnen we deze samenwerking optimaliseren en wat betekent dat voor de invulling van mijn werkzaamheden

Het **organiseren van een mantelzorgweek** met verschillende activiteiten waar de samenwerking met zorg, welzijn en informele partijen het centrale thema is.

Aandacht voor het voeren **van het goede gesprek met de mantelzorger** eerst met begeleiding daarna zelfstandig. In gesprek maken we afspraken met elkaar die elke 6 weken worden geëvalueerd en zondig worden bijgesteld,

Out of the box was de presentatie van “**Het Passion**” een boerderij in Achterhoek waar professionals en vrijwilligers een tijdelijke opvangplek aan dak- en thuisloze en verslaafde medemensen bieden, om een paar weken tot rust te komen.

Het **team van de toekomst**. Dit is een voorbeeld van een aanpak voor het versterken van samenwerken tussen professionals en informele zorg in een verpleeghuis. Dit experiment richt zich op het goed op elkaar afstemmen van wensen, verwachtingen en grenzen van cliënten, medewerker/vrijwilligers en mantelzorgers en het netwerk van de cliënt. Dit experiment wordt begeleid en de voortgang onderzocht door een team van Vilans.

Een **placemat voor mantelzorgers** met: 1. activiteiten die wij van u verwachten, 2. die alleen in overleg kunnen en 3. activiteiten waarin u en kunt (en mag) bijdragen.

Op site van het actieleernetwerk: www.actieleernetwerk.nl staan nog veel meer goede voorbeelden. En in bijlage 1 zijn verschillende best practices toegelicht.

Binnen de cirkel van actieleren hebben we de stap gemaakt van oplossen en ontwikkelen naar aanscherpen en kennis delen. In de fase van “aanscherpen en kennisdelen” staat het aanvullen en verbeteren van ideeën centraal. Van daaruit kan je loslaten en met de gekozen randvoorwaarden gaan toewerken naar een experiment. Hierbij is het belangrijk om bij jezelf een GROWTH MINDSET te ontwikkelen. Van 100 ideeën naar 5 oplossingsrichtingen naar 1 experiment.

Door de gedeelde ervaringen van mededeelnemers, heb ik andere kijk gekregen.

Bijeenkomst 5: Experimenteren

Bijeenkomst 5 startte met een uitleg hoe en wat aan informele zorg gefinancierd kan worden. Daarbij is uitleg gegeven over de juridische kaders, de vergoedingen voor mantelzorg, de financiering van de inzet van vrijwilligers, en financiering van informele zorg in een organisatie.

Financiering informele zorg

Kennisblok

Voor mantelzorgers zijn verschillende vergoedingen beschikbaar:

- Een aantal verzekeraars geven een beperkte vergoeding aan de mantelzorger vanuit de aanvullende verzekering;
- Zorgkosten zijn gedeeltelijk aftrekbaar van de belasting;
- Sommige gemeenten hebben vergoedingen voor reis en parkeerkosten;
- Reis je samen met een cliënt dan kan je aanmerking komen voor een OV-begeleiderskaart;
- Ondersteuning vanuit de WMO en WLZ.;
- Voor mantelzorger met baan zijn er binnen de verschillende Cao's verlofregelingen;
- Je kan als mantelzorger een beroep doen op vervangende mantelzorg of respijtzorg;
- Werkgevers kunnen mantelzorgers tegemoetkomen. Stichting Mantelzorg maakt in organisaties dit bespreekbaar en biedt oplossingen voor organisatie.

Om financiering voor de kosten voor de inzet van vrijwilligers te verkrijgen ben je aangewezen op subsidieaanvragen bij landelijke regionale of lokale fondsen en de gemeente.

Veel organisaties financieren een deel van de kosten via sponsoring en Crowdfunding platforms. Dat laatste wordt vaak ingezet voor aanschaf materialen ed.

Een goed tip: betrek inkoop bij de vraagstukken rondom financiering, zij weten vaak nog bronnen van financiering waar je zelf niet aan gedacht hebt.

We maakten de stap naar de fase “Experimenteren” van het actieleren. Hierin probeer je je gekozen oplossing uit. Onderling werden de experimentencanvassen uitgewisseld, waarop het uitgedachte experiment is uitgewerkt. De groep gaven elkaar tips en vulden de canvassen van elkaar aan. Zo wordt kennis en ervaring uitgewisseld, leren de deelnemers van elkaar en helpen ze elkaar een stap verder.

Het inzicht van het samen doen, we hebben over het algemeen te maken met dezelfde uitdagingen, ik vond het heel waardevol om dit vanuit allerlei invalshoeken te bekijken en te delen.

Er is geëxperimenteerd, gelachen en gefaald. Bij de fase van experimenteren ga je iets nieuws uitproberen en dan lukt het niet altijd gelijk! Moedig elkaar aan om door te gaan, ook als het even moeilijk is! En dan helpt het om ook plezier te maken.

**Hoeveel fouten je ook
maakt en hoe langzaam je
ook vooruit komt, je loopt
altijd voor op iedereen
die niks probeert.**

Ik ben een denker. Dat maakt nu dat ik regelmatig tegen mijzelf zeg: volgens mij is het nu tijd om wat te gaan doen. Ga uit je hoofd!

Bijeenkomst 6: Reflecteren en presenteren

Met elkaar hebben we gereflecteerd op het proces van Actieleren en hoe eenieder dat heeft ervaren in de verschillende fasen en in het geheel. Mooi is te zien dat iedereen een beweging heeft gemaakt en nieuwe inzichten heeft opgedaan. Elke deelnemer van het lerend netwerk heeft zijn leerervaring gepresenteerd en de aanpak en resultaat van het eigen vraagstuk. Elk succes moet je vieren, zo ook de afronding van het lerend netwerk.

Ramses heeft als ambassadeur samen met de deelnemers verkend wat de kansen zijn naar de toekomst. Die zijn er zeker, vruchtbare grond is ontstaan. De verschillende inzichten worden ook weer meegenomen naar de andere netwerktafels in de regio. Denk hierbij aan het programma Samen voor Kwetsbare Oudere 010, het IZA thema Gezond ouder worden. Ook wordt door onderwijsorganisaties gekeken hoe ze het samenwerken met informele zorg en ondersteuning kunnen inpassen in het onderwijsprogramma. Belangrijk dat er met elkaar ingezet blijft wordt op ecosysteem denken en deze ontwikkelingen ook al meegenomen worden in de ontwikkeling van het onderwijs. Artikel: [Van ego naar ecosysteem in de zorg](#) – Skipr.

In dit netwerk heb ik veel geleerd van de andere deelnemers. We hebben met elkaar besloten dat we dit netwerk willen continueren. Er is nog veel te doen en kunnen daarbij elkaars expertise gebruiken om stappen te blijven zetten om de samenwerking informele zorg en professionals te versterken.

Kennisblok

[Erica Witkamp](#) – lector Zorg om Naasten bij de Hogeschool Rotterdam – heeft een inkijkje gegeven in het praktijkgerichte onderzoek waar het [Lectoraat Zorg om Naasten](#) zich voor inzet. De focus van het lectoraat ligt op twee vragen: Hoe kunnen zorgprofessionals de naasten (familie, vrienden) ondersteunen om voor iemand te kunnen zorgen, te kunnen participeren en daarbij zelf overeind te blijven? En hoe kunnen zorgprofessionals en naasten optimaal samenwerken ten behoeve van de patiënt? Door maatschappelijke veranderingen, zoals culturele, sociale en economische ontwikkelingen en toenemende individualisering wordt het voor mensen soms heel moeilijk om voor iemand te (moeten) zorgen. Het lectoraat beoogt aandacht voor en erkenning van de positie van naasten.

- **Praktijkwinst Samen Optrekken**
Van 2 van de 6 locaties die hebben deelgenomen, zijn posters gemaakt over de praktijkwinst.
  - [Praktijkwinst Laurens Delfshaven](#)
  - [Praktijkwinst Florence Duinhage](#)
- **Artikelen gepubliceerd in vaktijdschriften:**
  - Witkamp, E. & Mouris, I. (2023) Samen Optrekken in de relatiedriehoek. Geron Tijdschrift 25(1) [Samen optrekken in de relatiedriehoek - Geron \(gerontijdschrift.nl\)](#)
  - Mouris, I., van der Burg, P. Witkamp, E. (2022) [Betekenisvolle relaties in de langdurige zorg.](#)

Kennisblok

- Bij het project [Samen Optrekken: van wens naar vanzelfsprekendheid](#) is uitgebreid stilgestaan. In de intramurale langdurige zorg groeit de wens om niet alleen goed te zorgen *voor*, maar vooral *met* bewoners en hun naasten. Toch is samen optrekken vanuit een betekenisvolle relatie nog geen vanzelfsprekendheid. Vaak hangt de kwaliteit van het samenspel af van toevallige factoren als persoon of situatie. Dit project heeft ingezet op een structurele verandering: medewerkers leren hoe zij relatiegericht kunnen werken – en krijgen de ruimte, ondersteuning en motivatie om dat ook echt te *willen*, *durven*, *mogen* en *blijven* doen. Tegelijkertijd worden organisaties gestimuleerd om de cultuur en structuren te creëren die dit mogelijk maken. Samen optrekken wordt zo geen uitzondering meer, maar de norm. Hiervoor zijn verschillende producten ontwikkeld:
  - Poster: [Samen optrekken vanzelfsprekend in de intramurale langdurige zorg: investeren in de 5B's](#)
  - Een quikscan voor medewerkers over samen optrekken met naasten – zie trainingen en tools – bijlage 1
  - Positiebepaling medewerkers verpleeghuis voor samen optrekken met naasten - zie trainingen en tools – bijlage 1
  - Voor de praktijk en voor het onderwijs zijn educatieve materialen ontwikkeld - zie trainingen en tools – bijlage 1
  - TVZ; Verpleegkunde in Praktijk en Wetenschap. (6), 40-43

Met elkaar hebben we gereflecteerd op het proces van Actieleren en hoe eenieder dat heeft ervaren in de verschillende fasen en in het geheel. Mooi om te zien dat iedereen een beweging heeft gemaakt en nieuwe inzichten heeft opgedaan. Elke deelnemer van het lerend netwerk heeft zijn leerervaring gepresenteerd en de aanpak en resultaat van het eigen vraagstuk. Elk succes moet je vieren, zo ook de afronding van het lerend netwerk.

Door mijn deelname aan het lerend netwerk ben ik aan de slag gegaan. Ik heb eerst echt het probleem verkend voordat ik ging doen. Daarnaast ben ik met kleine stappen begonnen.

Bijlage 1: Onze inspiratiebronnen

Artikelen

Er verschijnen veel artikelen over samenwerken met mantelzorger en vrijwilligers. In de rubriek staan relevante artikelen. Dit titels verwijzen naar waar het artikel of bericht over gaat.

- [IGJ maakt rol duidelijk voor mantelzorgers](#) – Skipr
 IGJ heeft in een aantal documenten duidelijk gemaakt wat mantelzorgers en vrijwilligers wel of niet kunnen doen om goede zorg te leveren. Document: [klik hier](#).
- [Rapport: Zelfmanagement wat betekent het voor de patiënt](#) – Nivel
 Dit rapport biedt inzicht in hoe mensen met een chronische ziekte denken over zelfmanagement en het gebruik van een IZP, hoe zij hun eigen rol daarbij zien en wat zij verwachten van zorgverleners en andere mensen uit hun omgeving. Ook biedt het rapport inzicht in mogelijke knelpunten die mensen met een chronische ziekte ervaren bij de dagelijkse omgang met hun ziekte.
- [Handreiking samenwerken formele en informele zorg](#)
 Deze handreiking staat boordevol tips voor een gelijkwaardige samenwerking tussen mantelzorgers, naasten, netwerk, vrijwilligers en zorgmedewerkers. Ontwikkeld vanuit Zorg voor Beter.
- [Grenzen verkennen in samenspel tussen in- en formele zorg](#) – Vilans
 Wat mogen mantelzorgers, naasten en vrijwilligers wel en niet doen? Dat is een prangende vraag van veel zorgorganisaties. Het formele onderscheid tussen professionele en niet-professionele zorg is zwart-wit, terwijl je in de praktijk al veel hybride vormen van zorgverlening ziet. Wetten, regels, procedures en afspraken staan deze vormen echter in de weg.
- [Deel intensieve zorggebruikers heeft moeite met nemen van eigen regie over hun gezondheid](#) – Nivel
 Om de toenemende druk op de Nederlandse gezondheidszorg te verlichten wordt een steeds grotere nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van mensen met een langdurige zorgbehoefte voor hun gezondheid, zorg en ondersteuning. Ervaringen tijdens de coronapandemie laten echter zien dat niet iedereen hiertoe in staat of bereid is.
- [Vier tips samenwerking tussen formele- informele hulp](#) – Movisie
 Renswoude is een van de lerende praktijken van In voor mantelzorg-thuis. Een van de onderwerpen waaraan zij werken is een betere samenwerking tussen formele en informele hulp voor mantelzorgers. Wat zijn hun tips? 1. Zorg voor vertrouwen van mantelzorgers; 2. Sluit aan bij bestaande structuren en systemen in de wijk; 3. Maak een goede sociale kaart; 4. Bedenk: netwerken kost tijd.
- [Verschillende tinten grijs: de diverse opvatting en behoeften van ouderen bij eigen regie, zelfredzaamheid en informeel zorg](#). – Nivel
 Het onderzoek beschrijft dat ouderen verschillend denken over eigen regie, zelfredzaamheid en informele zorg: sommigen koesteren autonomie, terwijl anderen juist graag meer ondersteuning willen. De opvattingen en behoeften hangen nauw samen met levensfase, generatie en leefstijl, waarbij jongere senioren mondiger en meer individualistisch zijn, en oudere groepen terughoudender in hun zelfredzaamheid. Om passende zorg te organiseren is maatwerk essentieel: zorgprofessionals moeten aansluiten op de unieke voorkeuren van ouderen en daarmee eclectisch variëren in ondersteuning en eigen regie.

- [Trends in het gebruik van informele zorg en professionele zorg thuis: gebruik van informele zorg neemt toe.](#) – Nivel
Informele zorg aan huis neemt toe, vooral door hybride vormen van zorg: partners bieden structureel hulp en ook vrienden, burens en kennissen worden vaker ingeschakeld. De meeste mensen met een chronische aandoening waarderen deze zorg en voelen zich er goed mee, hoewel bijna een kwart niet weet óf en bij wie ze hulp kunnen vragen en 20% zich bezwaard voelt om ondersteuning te vragen. Er zijn knelpunten: sommige zorgnetwerken zijn al overbelast, en veel zorgontvangers maken zich zorgen of ze in de toekomst voldoende zorg zullen kunnen krijgen.
- [Perspectieven op samenwerking \(eur.nl\)](#)
Cliënten, mantelzorgers en zorgverleners kunnen uiteenlopende en soms conflicterende perspectieven op hun samenwerking hebben. Onderzoek van Erasmus Universiteit Rotterdam laat vijf verschillende perspectieven op samenwerking zien. Door je bewust te zijn van de verschillende perspectieven en hier samen over in gesprek gaan, kan je de samenwerking verbeteren.
- [Voorzorgcirkels](#)
Wat is een Voorzorgcirkel? Een Voorzorgcirkel is voor jong en oud en bestaat uit een groep mensen, die bij elkaar op loopafstand wonen, dus in een buurt of straat. En deze groep mensen is bereid om, als dat nodig is, elkaar te helpen met hand- en spandiensten. Soms vindt men dat dat al vanzelf gebeurt. Maar toch zijn er nog veel mensen die een vraag niet dŭrven stellen of het gevoel hebben er alleen voor te staan. Soms is ook onduidelijk wat men graag voor elkaar zou willen doen als het nodig is. Vandaar dit model Voorzorgcirkel.
Webinar: [Voorzorgcirkels in de praktijk.](#)
- [Werkende mantelzorger krijgt het steeds zwaarder](#) – Skipr
Om aan de groeiende zorgvraag te voldoen, wordt de komende jaren naar verwachting steeds vaker een beroep gedaan op mensen die mantelzorg verlenen en daarnaast ook werken.
- [AI-chatbox voor mantelzorgers](#)
Zorggenoot lanceert Cari, een gratis AI-chatbot die 24 uur per dag beschikbaar is om de 5,5 miljoen mantelzorgers in Nederland te ondersteunen. De missie van Zorggenoot is dat niemand meer overbelast raakt door het zorgen voor een naaste. Cari dient als digitale assistent voor alle vragen waar mantelzorgers tegenaan lopen.
- [Ken jij de verborgen kosten van verzuim voor mantelzorg?](#)
Ken jij de verborgen kosten van verzuim door medewerkers die mantelzorger zijn in jouw organisatie al? Met onze handige gratis verzuimkosten calculator kom je er in een handomdraai achter! Zo krijg je de financiële onderbouwing die je nodig hebt.
- [Dementiemonitor 2024](#)
De zorgbelasting van mantelzorgers van mensen met dementie is sinds 2018 gelijk gebleven. Een deel van de mantelzorgers voelt zich daarbij zeer zwaar tot overbelast. Veel mantelzorgers hebben moeite om zorg voor de naaste te combineren met dagelijkse activiteiten en hebben behoefte aan ondersteuning. Vooral ondersteuning door een casemanager blijft voor mantelzorgers heel belangrijk. Dit blijkt uit de Dementiemonitor 2024 van het Nivel en Alzheimer Nederland.
- [Menzis komt met app om mantelzorgers te helpen](#) – Skipr
Zorgverzekeraar Menzis en onderneming Hello 24/7 lanceren samen een platform om mantelzorgers te ondersteunen. Verzekerden van Menzis kunnen er vanaf 1 januari 2025 gebruik van maken.
- [Van zorgen voor naar zorgen met – verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid in het samenspel tussen formele zorg en mantelzorgers uitgelicht](#) – Tijdschrift voor Gezondheidsrecht
- [Hoe wen je er als zorgmedewerker aan om meer 'met de handen op de rug' te werken?](#) – Waardigheid en Trots
Hoe ondersteun je cliënten het beste bij het terugwinnen van hun zelfredzaamheid? Hoe wen je er

als zorgmedewerker aan om meer 'met de handen op de rug' te werken? Met reablement werk je aan de eigen regie en zelfredzaamheid van ouderen. In een portretreeks vertellen zorgorganisaties hoe zij werken vanuit reablement.

- [‘Samenwerking met informele zorg kent geen wettelijke belemmeringen’](#) – Zorgvisie
Niet juridische haken en ogen, maar de cultuuromslag vormt het grootste obstakel bij informele zorg. Dat ziet Yvonne de Jong, expert informele zorg bij Vilans. “Besteed aandacht aan transitiepijn en ontwikkel een integrale visie met duidelijke kaders”, adviseert De Jong
- [SOFA-model - Movisie](#)
In Nederland zijn ongeveer 5,5 miljoen mensen mantelzorger. Uit onderzoek van het SCP (2019) weten we dat er in de toekomst steeds meer hulpvragers zijn, maar minder mantelzorgers. Er zijn nu al veel overbelaste mantelzorgers. Naar verwachting wordt de druk op mantelzorgers in de komende jaren alleen maar groter. Om passende zorg en ondersteuning te bieden aan hulpvragers, is een gelijkwaardige samenwerking tussen mantelzorgers en professionals essentieel. In de lokale lerende praktijken van In voor mantelzorgthuis is hieraan gewerkt. In dit artikel geven we je een inkijkje in de rollen van mantelzorgers aan de hand van het [SOFA-model](#).
- [LeerDoeDeeltraject samenwerken met Informele zorg](#)
Traject van Waardigheid en trots om samenwerking met informele zorg vorm te geven.
- [Impact mantelzorg op werk](#)
Gaat in op de impact van mantelzorg op het werk van de mantelzorger.
- [Inspectie: wees creatief en experimenteer met informele zorg](#) – Zorgvisie
Veel zorgorganisaties hebben koudwatervrees om met [informele zorg](#) aan de slag te gaan. Angst voor de IGJ en juridische haken en ogen spelen daarin een rol. Toch is er veel meer mogelijk dan vaak gedacht wordt. Dat zegt Leonie ten Cate, afdelingshoofd verpleging en verzorging bij de [IGJ](#). De inspectie moedigt bestuurders aan om de [zorg](#) structureel in gezamenlijkheid met vrijwilligers en de [mantelzorg](#) te organiseren.
“Zoek de ruimte. Er is veel mogelijk binnen de huidige wet- en regelgeving”, vertelt Ten Cate. Wel zijn er een aantal spelregels waar organisaties en professionals rekening mee moeten houden. Lees hier drie casussen en handvatten van de IGJ voor het samenspel met informele zorg
- Artikel: [Van ego naar ecosysteem in de zorg](#) – Skipr.
Het artikel pleit ervoor om het huidige zorgstelsel – gevangen tussen markt (ego) en overheid – te hervormen naar een ecosysteem-model, waarbij samenwerking, innovatie en waarde creatie voor de burger centraal staan. Daarbij moet zorgvraag niet alleen ziekte bestrijden, maar gericht zijn op vitaliteit, preventie en zelfredzaamheid, met een 'ZorgwaardeCyclus' als leidraad. Complexe vraagstukken vragen om coalities met gedeelde doelen, waarin overheid, markt, zorgprofessionals en burgers samenwerken in een veilige omgeving die het collectieve belang boven kortetermijnbelangen plaatst.
- Binnen de onderzoekslijn Zorg in Balans van het [lectoraat Participatie, Zorg en Ondersteuning](#) (Kenniscentrum Sociale Innovatie – Hogeschool Utrecht) staat één vraag centraal: Hoe versterken we de samenwerking tussen formele en informele zorgverleners? In co-creatie met het werkveld zijn de afgelopen jaren diverse competentieprofielen ontwikkeld, die laten zien welke professionele vaardigheden nodig zijn om goed samen te werken met naasten en andere informele zorgverleners in verschillende contexten.
In een recente publicatie is een volgende stap gezet: welke generieke competenties zijn onmisbaar – los van aandoening, beperking of specifieke situatie – om die samenwerking duurzaam en gelijkwaardig vorm te geven? Het document begint bij de basishouding en verkent vervolgens het samenspel met directe naasten, het bredere netwerk én het bredere zorglandschap. Voor zowel verpleegkundigen als sociaal werkers zijn gezamenlijke competenties benoemd, aangevuld met beroep specifieke aanvullingen. Laat je inspireren en lees de [volledige publicatie](#).

Websites

Landelijke en regionale websites met allerlei informatie over en voor mantelzorg en vrijwilligers.

- [Kennis informele zorg](#)
Een kennisplein vol inspiratie, opdrachten en tools waar iedereen binnen het onderwijs en de beroepspraktijk van zorg en welzijn terecht kan voor het vinden en delen van kennis en inspiratie op het gebied van informele zorg.
- [Waardigheid & Trots](#)
Op het platform vind je thema's zoals samenwerking met mantelzorg, digitale zorg, arbeidsmarkt en kwaliteitsverbetering, met daarbij praktijkvoorbeelden, tools, tips, bijeenkomsten en leertrajecten voor professionals en organisaties. Deelname is gratis en gericht op co-creatie via webinars, leernetwerken, maatwerkcoaching en LeerDoeDeeltrajecten om samen te werken aan liefdevolle, persoonsgerichte en veerkrachtige zorg.
- [Academie voor informele zorg \(AVIZ\)](#)
Hier bij AVIZ leer je wat informele zorg zo bijzonder maakt. We halen informatie uit talloze bronnen en verslagen van ontmoetingen tussen mensen. We duiken in essentiële onderwerpen zoals armoede, eenzaamheid, diversiteit en uitsluiting. Onder Kennis delen vind je een schat aan bronnen, vooral verslagen van onze geweldige masterclasses, waarin boeiende gesprekken hebben plaatsgevonden over deze belangrijke onderwerpen. Bovendien geven we inzicht in hoe je je eigen expertise kunt vergroten en stellen we je voor aan het brede netwerk van mensen en organisaties die samenwerken om informele zorg in Amsterdam te versterken.
- [MantelzorgNL](#)
Mantelzorg NL is de landelijke vereniging die opkomt voor iedereen die zorgt voor een naaste. De site behandelt tal van thema's zoals geldzaken, werken, wonen, vervangende zorg, juridische regels, jonge mantelzorgers, gezondheid en persoonlijke verhalen. Daarnaast vind je er nieuws, agenda, publicaties (zoals checklists en brochures), podcasts en mogelijkheden om lid te worden of deel te nemen aan bijeenkomsten en lotgenotencontact.
- [MantelzorgNL pro](#)
Via het MantelzorgNL pro platform kunnen professionals hun vragen stellen rondom mantelzorg. Met als doel om mantelzorgers maximaal te ondersteunen.
- [MEE Mantelzorg](#)
Goed kunnen zorgen voor een ander, begint met zorgen voor jezelf.' Mantelzorgen doet u niet alleen! Zorgen voor een ouder, kind, ander familielid of vriend die hulp nodig heeft door een beperking, aandoening of ziekte is vaak vanzelfsprekend. Toch kan het ook soms lastig zijn. Hoe combineert u de zorg met school, studie of werk. Hoe houdt u ook nog tijd over voor uzelf? Hoe voorkomt u dat u overbelast raakt? MEE Mantelzorg zet haar expertise en jarenlange ervaring in om mantelzorgers en professionals te ondersteunen.
- [Zorg voor Beter](#)
Informatie over de zorg is vaak versnipperd over verschillende websites en publicaties. Op Zorg voor Beter staat al deze kennis bij elkaar. Deze website biedt praktische informatie voor de ouderenzorg - thuis en in het verpleeghuis - en zorg voor chronisch zieken. Hoe ondersteun je mantelzorgers, werk je gelijkwaardig samen en ga je het gesprek aan over wensen, grenzen en verwachtingen? Op deze pagina vind je een aantal handige tools en informatieve handreikingen om samen met mantelzorgers mee aan de slag te gaan
[Samenwerken met informele zorgverleners – verschillende modellen uitgelicht: SOFA-model, WIFA-model en COUP-model, \[meer informatie.\]\(#\)](#)

- [Werk & Mantelzorg](#)
Werk & Mantelzorg zet werkgevers in beweging om de combinatie werk en mantelzorg mogelijk te maken. We bieden hiervoor inspiratie, kennis, feiten & cijfers en praktische tools.
- [Van Kleef Instituut](#)
Bij VKI luisteren we naar wat jij als verpleegkundige en verzorgende nodig hebt. Op deze website vind je kennis, inspiratie en workshops om je werk vakbekwaam en met veel plezier te doen.
- [Mantelfoon](#)
Het mantelzorgsteunpunt in Rotterdam. Bel de mantelfoon voor alle mantelzorgvragen.
- [De Roodkapjes](#)
Wij helpen mantelzorgers om een goede balans te vinden tussen zorg voor de ander, en zorg voor zichzelf. We nemen je mee voor een ontspannen moment zonder zorgen. Samen met andere mantelzorgers ga je naar buiten. Door ontspanningsoefeningen te doen in de natuur, laten we je ervaren hoe fijn het is om even tot rust te komen in het groen. Je leert om de signalen van stress te herkennen, en hoe je daar mee om kunt gaan. Natuurlijk is er alle tijd om ervaringen met elkaar te delen. Want ook van elkaar kun je leren! Als mantelzorgers onder elkaar heb je vaak al aan een half woord genoeg.
- [Mantelzorg kalender overheid 2023-2026](#)
De maatregelen in deze agenda moeten ervoor gaan zorgen dat de positie van de mantelzorger gelijkwaardig wordt aan die van de professionele verzorger.
- [Overheid & vrijwilligers](#)
Uitgave van de overheid waar allerlei vragen rondom vrijwilligerswerk beantwoord worden.
- [Movisie](#)
Movisie biedt kennis en aanpak van sociale vraagstukken voor drie hoofddoelgroepen: gemeenten, sociaal professionals en inwoners. Veel informatie, artikelen en tools te vinden.
Publicatie: [Samenwerken met informele zorg: 5 condities voor succesvolle samenwerking](#)

Leuk om te volgen op LinkedIn

- [Jeroen Vermeulen CEO Zorggenoot](#)

Boeken

- [Ik werk al \(ik krijg er alleen niet voor betaald\) - Lynn Berger](#)
 In tijden van schreeuwend personeelstekort zit er niets anders op: deeltijdparadijs Nederland moet aan de bak. Maar weet je wat Nederlanders doen wanneer ze niet op hun werk zijn? Dan zorgen ze voor kinderen, ouders en hun naasten. Kortom: dan werken ze óók. Ze worden er alleen niet voor betaald. “Ik werk al” gaat over de gevolgen van de grootste, onzichtbare strijd van onze tijd: die tussen betaald en onbetaald werk.
- [Zorg - Lynn Berger](#)
 In een fascinerende zoektocht naar de betekenis van zorg ontdekt Lynn Berger hoe allesomvattend zorg is, maar ook hoe onzichtbaar. Daardoor denderen we ongemerkt af op de grootste zorgcrisis ooit. Hoog tijd om zorg te zien voor wat het waard is. Hoog tijd voor een betere kijk op de mens.
- [Zie de mens - Manu Keirse](#)
 Een opvallende oproep om de verregaande fragmentatie in onze maatschappij een halt toe te roepen. Onze maatschappij staat steeds meer in het teken van winst. Technologische vernieuwingen zorgen voor meer efficiëntie, werknemers heten tegenwoordig 'full-time equivalents' en in de zorgsector worden mensen al te vaak herleid tot 'patiënten'. Maar door het opsplitsen van taken en verantwoordelijkheden heeft niemand nog zicht op het volledige plaatje, en voelen steeds meer mensen zich onbegrepen. Manu Keirse doet in dit boek een opvallende oproep om de verregaande fragmentatie in onze maatschappij een halt toe te roepen. Hij pleit voor een radicaal nieuwe manier van kijken, een manier die de waarde en waardigheid van mensen centraal stelt. Want pas als we dat doen, kunnen we waarachtig met elkaar omgaan. En dat is misschien wel de echte uitdaging als je zorg wilt dragen voor anderen, in je gezin en je familie, in de opvoeding en in het onderwijs, in de gezondheidszorg en in de zorgverlening, of als leidinggevende in een organisatie.
- [Samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken – Edwin Kaats & Manon de Caluwé](#)
 Hoe werk je effectief samen aan maatschappelijk opgaven? Dit boek biedt inzichten en handelingsperspectief voor beleidsmakers, netwerkmanagers en bestuurders die beweging en gezamenlijk handelen voor elkaar willen krijgen. We staan als samenleving voor complexe maatschappelijke vraagstukken, die om intensieve samenwerking vragen. Denk aan de energietransitie of de transformatie van het sociaal domein. Niemand kan dit alleen. Dit brengt ons in situaties met veel partijen en grote diversiteit. Hoe gaan we om met een veelheid aan belanghebbenden, rollen en motieven? Hoe groeperen we partijen rond een opgave? Hoe vormen zij een netwerk en komen zij tot gezamenlijke aanpakken? Kortom: hoe werk je betekenisvol samen aan maatschappelijke opgaven? Manon de Caluwé en Edwin Kaats verkennen in Samenwerken aan maatschappelijke opgaven wat er nodig is om dit proces in goede banen te leiden en geven talrijke aanknopingspunten om aan opgaven samen te werken. Ze reiken in dit boek handvatten aan voor eenieder die zich wil inspannen om een bijdrage te leveren aan maatschappelijke opgaven in of rond opgavennetwerken als platforms voor samenwerking. Dit doen ze aan de hand van zes domeinen: het agenderen van de opgave, het faciliteren van interactie, het mobiliseren van actoren, het creëren van een platform voor samenwerking, het sturen op impact in netwerken en het zorgen voor draagvlak en legitimatie voor de keuzes die je daarbij maakt en de interventies die je doet. Een rijk en waardevol boek voor programmamanagers, beleidsmakers, netwerkmanagers en bestuurders die samen tot oplossingen willen komen voor belangrijke maatschappelijke opgaven.

Trainingen/tools

Wil je medewerkers of informele zorg trainen. Dan zijn er trainingen en informatie waar je gebruik van kan maken. Op de landelijk websites worden ook verschillende trainingen aangeboden, zie kopje websites.

- [Familiegesprek](#)
Onderzoek naar de verpleegkundige interventie, het Familiegesprek, ter ondersteuning van families in langdurige en intensieve zorgsituaties. Meer informatie over het [Familiegesprek](#).
- [Jan van der Hammen](#)
Jan van der Hammen is een oud-psychiatrisch verpleegkundige met meer dan 25 jaar ervaring in de ouderenzorg die zich nu inzet als freelancetrainer, adviseur en acteur, waarbij hij opleidingsprogramma's aanbiedt op thema's als dementie, persoonsgerichte zorg, netwerksamenwerking en liefde/intimiteit in de zorg. Hij gebruikt theater, ervaringsleren en serious games om deelnemers in herkenbare praktijksituaties te laten oefenen, met als doel verandering van overtuiging en gedrag te stimuleren en direct toepasbare vaardigheden over te dragen. Hij gebruikt theater, ervaringsleren en serious games om deelnemers in herkenbare praktijksituaties te laten oefenen, met als doel verandering van overtuiging en gedrag te stimuleren en direct toepasbare vaardigheden over te dragen.
- [Zelfredzaamheidsradar](#)
De ZelfredzaamheidsRadar is een breed gebruikt instrument om zelfredzaamheid in kaart te brengen en eventueel te bedenken hoe je die kunt verbeteren. Met elkaar, een handig trucje, een hulpmiddel of met slimme technologie. De ZelfredzaamheidsRadar heeft 15 domeinen (continentie, aankleden, mobiliteit, leervermogen, etc.) die je een cijfer (tussen 1 en 5) kunt geven.
- E-learning [Werken met de COM-interventie](#)
Leer als verpleegkundige of verzorgende in 5 stappen respectvol en opbouwend communiceren met mantelzorgers die zorgen voor iemand met een chronische en/of progressieve aandoening. Deze e-learning volgt de COM-methodiek. Een wetenschappelijk onderbouwde methode die uitgaat van de behoeften van de mantelzorger. COM-interventie staat voor Communicatie over Ondersteuningsbehoeften van Mantelzorgers.
- De COM-interventie is een effectieve en persoonsgerichte benadering, oorspronkelijk ontwikkeld voor het ondersteunen van mantelzorgers van patiënten in de laatste levensfase. Maar is ook inzetbaar voor de ondersteuning van mantelzorgers die zorgen voor iemand met een chronische en/of progressieve aandoening. Beide varianten bieden wij aan.
- [Participatiescan - Pluut partners](#)
Pluut & partners ontwikkelden de afgelopen jaren veel (ervarings)kennis over participatie. Onderzoek laat zien dat organisaties en professionals worstelen met het goed vormgeven van participatie (De Weger et al., 2020, Van Noort et al., 2022). Deze kennis hebben zij gebundeld in de participatiescan. Het is bijvoorbeeld lastig om het goede, open gesprek te voeren en de juiste participantenmix samen te stellen. De participatiescan bestaat uit de vijf belangrijkste pijlers van participatie: verbinding, draagvlak, methoden en vaardigheden, invloed en diversiteit.

- Verschillende materialen vanuit project [Samen optrekken met naasten](#)

Quickscan voor medewerkers over samen optrekken met naasten.

Oktober 2024. Quick scan voor MEDEWERKERS over samen optrekken met naasten. Waar & hoe staan we in de samenwerking?

Bron: www.mourispb.nl. Maker is o.a. Ina Mouris, projectleider Samen optrekken vanzelfsprekend, Lectoraat zorg om naasten Hogeschool Rotterdam.

Samenwerkingsladder

Samen optrekken
Overleggen en afstemmen
Elkaar raadplegen
Echte kennismaking
Elkaar informeren

Samen optrekken met naasten: wat is dat eigenlijk? Goede vraag! Om meer zicht te krijgen op dat samen optrekken, hebben we vanuit de praktijk de Samenwerkingsladder ontworpen. Zie het plaatje links. Samenwerken begint met elkaar informeren en kan doorgaan tot en met samen werken en leven. En alles wat daar tussen in zit. Met naasten bedoelen we trouwens mantelzorgers, familieleden, vrienden, buren en bekenden. Dit is de versie voor medewerkers. Er is ook een aanzet Quick scan voor naasten en die is wat uitgebreider. Zie www.mourispb.nl. Op deze site staat ook een leuke animatie over de Ladder.

A. Korte toelichting op de treden bij DOEN, stellingen 8 t/m 12.

De onderstaande stellingen gaan over **wat er volgens jou in de praktijk gebeurt**. Dus niet wat jij zelf kan, mag of doet, maar wat er in je team of in je organisatie gebeurt. Deze Quick scan is ontwikkeld voor de intramurale ouderenzorg, maar kan naar ons idee ook prima (misschien met wat aanpassingen) extramuraal gebruikt worden. Daarom spreken we over bewoner/client.

Uitleg reacties en kleuren: Een **rode smiley**: ik ben het met de stelling NIET OF NIET ZO eens. Een **gele smiley**: ik ben het met de stelling EEN BEETJE eens en oneens. Een **groene smiley**: ik ben het met de stelling EENS OF BEST EENS; het is misschien nog niet perfect maar het klopt wel aardig. Mocht een stelling voor jou nu echt niet van toepassing is, of als je geen idee hebt omdat je er niet mee te maken hebt, zet dan een kruisje onder 'Ik weet dit echt niet'.
Bedenk: er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om jouw idee over wat er op jouw locatie/in jouw organisatie op de samenwerkingsladder gebeurt.

Treden Doen	De stellingen van Elkaar informeren t/m Samen optrekken. Hoe is de situatie van samen optrekken met naasten volgens jou in jullie praktijk?				Ik weet dit echt niet
Trede Elkaar informeren.	<i>Eenzijdige communicatie</i>				
8.	Bij kennismaking met naasten vertellen medewerkers hoe het in de locatie/organisatie er aan toe gaat.				
Trede Echte kennismaking.	<i>Begin meerzijdige communicatie</i>				
9.	Op enig moment bij binnenkomst van een bewoner/cliënt neemt in ieder geval 1 van mijn collega's de tijd om met de naasten in gesprek te gaan, te vragen hoe het met hen gaat, om nader kennis te maken.				
Trede Elkaar raadplegen.	<i>Uitnodigen kennis en ervaring in te brengen</i>				
10.	We vragen aan naasten (van de bewoners/cliënten die we ondersteunen) vanaf het moment van inhuizing / bij start ondersteuning om mee te praten over welzijn en zorg voor de bewoner/cliënt.				
Trede Overleggen en afstemmen.	<i>Samen bespreken en besluiten wat wijsheid is</i>				
11.	Met naasten overleggen we wie welke werkzaamheden doet en die stemmen we samen op elkaar af.				
Trede Samen optrekken.	<i>Samen in wonen, leven en werken</i>				
12.	Naasten en medewerkers geven hier samen invulling aan zorg, begeleiding en activiteiten voor bewoners/cliënten.				

1

Zou je de Quickscan in de praktijk willen gebruiken? Neem dan contact op met Erica Witkamp f.e.witkamp@hr.nl

Positiebepaling medewerkers verpleeghuis voor samen optrekken met naasten.

Juli 2024. Positiebepaling medewerkers verpleeghuis voor samen optrekken met naasten. Hoe kunnen we zien waar we staan?

Deze positiebepaling is gepresenteerd tijdens de sessie Samen optrekken: het lonkt! op het congres Waardigheid en trots op 1 juli in Den Haag. Het is een van de producten van het project Samen optrekken van de Hogeschool Rotterdam dat gedraaid heeft van december 2020 t/m april 2024. Van de Cirkel van Beweging en de Samenwerkingsladder – zie de plaatjes hieronder – zijn korte filmpjes gemaakt. Deze animaties en andere info staan op de site van de Hogeschool. Scan de QR-code!

Links zien jullie het plaatje van de **Cirkel van Beweging**. Deze cirkel gebruiken we om te laten zien dat de opgave Samen optrekken uit een aantal stappen bestaat. Per stap hebben we 1 of 2 stellingen opgeschreven. Er zijn er natuurlijk nog meer te bedenken, maar we geven hiermee een paar voorbeelden. Vul ze voor je eigen team gerust aan met nog andere zaken die voor jullie per stap van belang zijn. Aan jullie de uitnodiging om de stellingen met elkaar te bespreken: wat vinden jullie ervan? En hoe zouden jullie een stap verder kunnen komen in de cirkel, op weg naar het doen? Met naasten bedoelen we trouwens mantelzorgers, familieleden, vrienden, buren en bekenden.

A. Korte toelichting bij de stellingen 1 t/m 7

Deze stellingen gaan over jezelf, het gaat om jouw persoonlijke mening en/of ervaring als medewerker.

Per stelling zijn 4 antwoorden mogelijk:

Een **rode smiley**: ik ben het met de stelling NIET OF NIET ZO eens. Een **gele smiley**: ik ben het met de stelling EEN BEETJE eens of EEN BEETJE oneens. Een **groene smiley**: ik ben het met de stelling EENS OF BEST EENS; het is misschien nog niet perfect maar het klopt wel aardig. En als een stelling voor jou echt niet van toepassing is, of als je echt geen idee hebt, zet dan een kruisje onder 'Ik weet dit echt niet'. Bedenk: er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om jouw mening. Succes en plezier met het invullen! En met het bespreken van de resultaten erna!

Stellingen	Beoordeling stellingen				Ik weet dit echt niet
Stap Weten en begrijpen					
1.	Mijn organisatie heeft mij duidelijk uitgelegd wat naasten hier voor hun eigen en andere bewoners mogen doen.				
2.	Ik begrijp waarom mijn organisatie samen optrekken met naasten belangrijk vindt.				
Stap Vinden en Willen					
3.	Ikzelf vind het belangrijk om met naasten samen op te trekken.				
4.	Ik wil de naasten, van bewoners waar ik contact mee heb, graag beter leren kennen.				
Stap Kunnen en Durven					
5.	Ik heb voldoende kennis en ervaring om een goede relatie met naasten op te bouwen.				
6.	Ik durf naasten zeker te vragen of zij mee willen helpen met de zorg en activiteiten voor hun bewoner.				
Stap Mogen					
7.	Als ik aandacht wil besteden aan naasten, dan hoef ik daar aan collega's of mijn leidinggevende geen toestemming voor te vragen.				

1

Wil je dit formulier in de praktijk gebruiken? Neem dan contact op met Erica Witkamp f.e.witkamp@hr.nl

- Educatief materiaal: Voor de praktijk en voor het onderwijs zijn educatieve materialen ontwikkeld, zoals vlogs waarin medewerkers, cliënten en vrijwilligers vertellen over een ervaring met samen optrekken in de praktijk. Ook zijn animaties ontwikkeld van enkele belangrijke onderdelen van samen optrekken:
  - De Basis: [de relatiedriehoek](#) van bewoner, naasten, medewerkers en organisatie.
  - De Bezieling: [het waardenraamwerk](#) met de zes kernwaarden van betekenisvolle relaties in de zorg.
  - De Bedoeling: [de samenwerkingsladder](#) voor samenwerking van informele en formele zorg.
  - [De Cirkel van Beweging](#): de beweging van weten naar doen.

Best practices

Samenwerken met informele zorg is een actueel thema. Op verschillende wijze wordt dit door organisaties opgepakt en vormgegeven. In onderstaande rubriek staan verschillende best practices. Hier kan je ideeën op doen en van elkaar leren.

- [Pameijer - verhalen van Amanda](#)
Buurtcoach Amanda Jansen van Wmo radar verwoordt het glashelder: 'Betrekt bewoners bij hun eigen wijk door ze letterlijk en figuurlijk in beweging te brengen.' Amanda is sinds 2016 buurtcoach bij Wmo radar. In Overschie werkt ze als een echte verbinder vanuit het Huis van de Wijk De Halte. In de verhalen van Amanda vertelt zij de verhalen die ze in haar dagelijks werk tegenkomt.
- [Welschen II project](#)
Samenbouwen aan leefplezier met de wijkbewoners en de sociale cohesie versterken door een integrale samenwerking tussen wonen (Woonstad), zorg (Pameijer) en welzijn (wmo radar).
- [Mantelzorgprogramma Franciscus Gasthuis & Vlietland](#)
Bij de verpleegafdeling Cardiologie en Longgeneeskunde van het Franciscus Vlietland in Schiedam is de pilot Mantelzorgparticipatie begonnen.
- [Curamare - ABC wegwijzer voor mantelzorgers/cliënten/naasten](#)
Met deze 'ABC Wegwijzer voor mantelzorgers/cliënten/naasten' bieden wij een handreiking voor een verdere zoektocht als een ondersteuningsvraag niet bij ons past of geen passende vrijwilliger gevonden kan worden.
- Laurens - Informatiefolder voor mantelzorgers
Een overzichtelijk folder met alle noodzakelijke informatie over mantelzorg wat aangeboden wordt aan de mantelzorgers. Informatie op te vragen via [Laurens](#).
- Emmeloord – [Golfslag](#) – Uniek woonconcept
Golfslag, een nieuw appartementencomplex in Emmeloord met een uniek woonconcept. In Golfslag wonen en leven reguliere bewoners samen met bewoners die zorg nodig hebben. De zorg wordt geleverd door Zorggroep Oude en Nieuwe Land.

[Ketenstage: kennismaken met formele én informele zorg](#) – Handje Helpen,

Hogeschool Utrecht, de Riethoven en de Kap

Om in tijden van personeelskrapte en een groeiend aantal zorgvragers optimale zorg en ondersteuning te kunnen blijven bieden, is een goede samenwerking tussen zorgprofessionals, naasten en vrijwilligers essentieel. Studenten lopen momenteel echter voornamelijk stage binnen de formele zorg. Niet logisch, vinden [Handjehelpen](#), [Rijnhoven](#) en het @Instituut voor Verpleegkundige Studies (IVS). Daarom hebben zij vier jaar geleden het initiatief genomen om studenten zowel de formele als informele zorg te laten ervaren tijdens hun stage. Aan het eind van het traject waren echter zonder uitzondering alle studenten overtuigd van het nut van deze samenwerking.

- [Gezamenlijk lectoraat “eigen regie” – Hogeschool Rotterdam & Franciscus](#)
Hogeschool Rotterdam en Franciscus gaan hun al bestaande samenwerking intensiveren door te starten met een gezamenlijk lectoraat ‘Eigen Regie’. Een lectoraat is een onderzoeksgroep waarbinnen praktijkgericht onderzoek wordt gedaan. Eigen regie van patiënten gaat over het zelf beslissen over leven, benodigde zorg en ondersteuning, over wat patiënten zelf kunnen en willen doen. Door de eigen regie van patiënten te versterken wordt er mogelijk minder beroep gedaan op professionele zorg. Verzorgenden, verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten en studenten vinden het vaak lastig hoe zij patiënten kunnen stimuleren meer eigen regie te nemen. Onderzoek dicht bij de patiënt moet bijdragen aan kennis en vaardigheden om die eigen regie van patiënten te stimuleren en in de praktijk vorm te geven.
- [Zelf in de regie dankzij Academie voor Patiënt en Mantelzorger](#) – Maastricht UMC+
Na ontslag uit het ziekenhuis heeft iemand vaak nog thuiszorg nodig. Ook in deze branche zijn de personeelstekorten helaas goed voelbaar. Bij het Maastricht UMC+ knelde het enorm dat patiënten niet uit het ziekenhuis ontslagen konden worden, simpelweg omdat er geen thuiszorg beschikbaar was. Dankzij de [Academie voor Patiënt en Mantelzorger \(APM\)](#) kunnen patiënten en hun naasten nu een groot deel van deze zorg zelf oppakken. Daardoor zijn wachtlijsten korter, neemt de zelfredzaamheid toe en vermindert de druk op de (thuis)zorg.
- [50% meer capaciteit door anders kijken en doen](#) – Zorggroep Solis
[Zorggroep Solis](#) voelt als geen ander de urgentie om het probleem van het groeiende arbeidsmarkttekort aan te pakken. Zij ging daarom op zoek naar een manier om 50% meer thuiszorg te kunnen leveren met hetzelfde aantal medewerkers. Een belangrijke oplossing bleek te zitten in de Schijf van Vijf van Petri Cornelissen. Deze werd volledig geïntegreerd in het denken en doen van Zorggroep Solis. ‘Met andere ogen kijken’ naar de zorg blijkt ervoor te zorgen dat er minder zorg hoeft te worden ingezet en meer wordt gekeken naar wat de cliënt nog of weer zelf kan (reablement).
- [Mission \(Im\)possible: op weg naar toekomstbestendige zorg](#) – St. Antonius ziekenhuis
Het St. Antonius ziekenhuis gaf een jaar geleden een groep zorgverleners de opdracht om te onderzoeken hoe met hetzelfde aantal verpleegkundigen 2x zoveel patiënten goede zorg kunnen krijgen, met behoud van kwaliteit en werkplezier. Onder de naam Mission (Im)possible gingen zij deze uitdaging aan. Inmiddels zijn de eerste stappen richting toekomstbestendige zorg gezet.
Artikelen:
  - [Mantelzorgers in het ziekenhuis? 'Een goed idee, mits vrijwillig'](#) – Zorgvisie
  - [St. Antonius: in twee jaar op alle afdelingen mantelzorgers](#) – Skipr
  - [Digitaal buurtcentrum Rosa: Digitaal ontmoeten en meedoen is fijn voor bewoners en professionals](#) – Stichting Dock
- Een gezellige lokale ontmoetingsplek, maar dan online: dat is het [digitale buurtcentrum Rosa](#). Dit platform is het verlengstuk van het fysieke buurtcentrum in de wijk Lombok in Utrecht. De digitale versie lijkt in alle aspecten op haar fysieke evenbeeld: er is een gezellige huiskamer, er zijn leuke dingen te doen en je vindt er het laatste nieuws uit de wijk. Sociaalwerkorganisatie DOCK ontwikkelde in samenwerking met partner WijkConnect, dit eerste digitale buurtcentrum van Nederland vanuit de gedachte dat iedereen mee moet kunnen doen in onze digitaliserende samenleving. Ook biedt deze werkwijze volop kansen voor buurtbewoners en welzijnswerkers. Community en participatie zijn hierbij de toverwoorden.

- [Wij zijn Zuiderschans: Buurtverbinders bij zorgzame woongemeenschap](#) – van Neynsel

Er is een toenemende behoefte aan informele zorg voor ouderen met dementie. Tegelijkertijd is er ook behoefte aan andere woonvormen, zoals kleiner wonen en onderdeel willen zijn van een betekenisvolle gemeenschap. [Van Neynsel](#) (ouderenzorgorganisatie), [Zayaz](#) (woningcorporatie) en [Butterfly Effect](#) (sociale onderneming) spelen samen in op deze ontwikkelingen en hebben woonomgeving [Wij zijn Zuiderschans](#) ontwikkeld. Een zorgzame woongemeenschap voor 65+ers, waarvan een deel van de woningen bedoeld is voor ouderen met dementie en Buurtverbinders.
- [Beproefde formules, gedurfde experimenten](#) – Sociaal Werk Nederland

De “ideeën bundel Beproefde formules, gedurfde experimenten” van Sociaal Werk Nederland verzamelt zeventien praktijkvoorbeelden waarin sociaal werk samen met zorg, wonen, welzijn en gemeenten experimenteert en bewezen methoden verspreidt binnen lokale ‘wijklaboratoria’. Het document speelt in op landelijke programma’s zoals het Integraal Zorg Akkoord, GALA en WOZO en biedt praktische tips, handvatten en principes voor duurzame samenwerking over domeingrenzen heen. Het resultaat is een inspiratie- én onderleggerbundel die organisaties helpt in gesprekken en projecten met partners en financiers, en initiatiefnemers uitnodigt contact op te nemen voor kennisdeling en samenwerking.

Podcasts en interviews

- [Denk goed na waarop je bezuinigt - Jet Bussemaker - Skipr](#)

In deze podcast gaat Jet Bussemaker in op de veranderingen in de zorg en daarbij komt ook de rol van informele zorg aan de orde.

- [Mag ik je kussen - VVT werkt aan morgen](#)

In de podcast 'Mag ik je kussen?' halen we mooie en inspirerende voorbeelden op van zorgorganisaties die aan de slag zijn met de zorg van morgen. De grote thema's zijn informele zorg, regelgeving, werkplezier, zorgtechnologie en hoe werf en houd je medewerkers? De podcastserie geeft een kijkje in wat er speelt in een sector die zoekt en vernieuwt. Samen met de zorgprofessionals worden oplossingen gevonden om te kunnen blijven doen waar hun hart ligt: het bieden van goede zorg.

- [Radar ontmoet](#)

Aflevering 1: Wie zorgt voor wie?

In deze aflevering gaan we dieper in op informele zorg. Steeds vaker worden mantelzorgers, ouders en vrijwilligers een vast onderdeel van het zorgteam. Wat betekent dat voor de zorglast en de kwaliteit van zorg? We onderzoeken hoe we als organisatie kunnen bijdragen aan een sterk netwerk rondom onze cliënten. Hoe kunnen we nu al nadenken over de zorg van morgen? De tafelgasten zijn: Gera van der Woude - beleidsadviseur bij de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Michel van Zandvoort - vader van een cliënt bij Radar en directeur van de Academie bij MUMC+, Manon Goertz - bestuurder bij Vivantes en mantelzorger van haar moeder.

Aflevering 2: Technologie en ethiek

Kunnen AI en robots de groeiende werkdruk en personeelstekorten in de zorg verlichten? En wat zijn de ethische vraagstukken die daarbij komen kijken? Hoe kunnen we technologie inzetten in de zorg zonder het menselijke aspect te verliezen? En misschien nog wel belangrijker: wie zit hier eigenlijk op te wachten? De tafelgasten zijn: Roger Bemelmans - lector toegepaste AI aan Zuyd Hogeschool, Sven Kort - managing consultant bij Innervate en expert in digitale transformatie, Michel van Zandvoort - vader van een cliënt bij Radar én directeur Academie bij MUMC+.

Aflevering 3: Teams van de toekomst

Hoe zorgen we ervoor dat medewerkers, ondanks de hoge werkdruk, met plezier en energie hun werk blijven doen? Hoe stimuleren we innovatie en samenwerking binnen teams? En welke managementvaardigheden zijn essentieel om het beste uit een team te halen? De tafelgasten zijn: Josje Smeets – Gelukpsycholoog, Erwin Lennertz – Lumio Leadership, expert in managementvaardigheden, Peter Eijer – Individuele en teamcoach bij Radar.

Aflevering 4: Wat kan ik voor je doen?

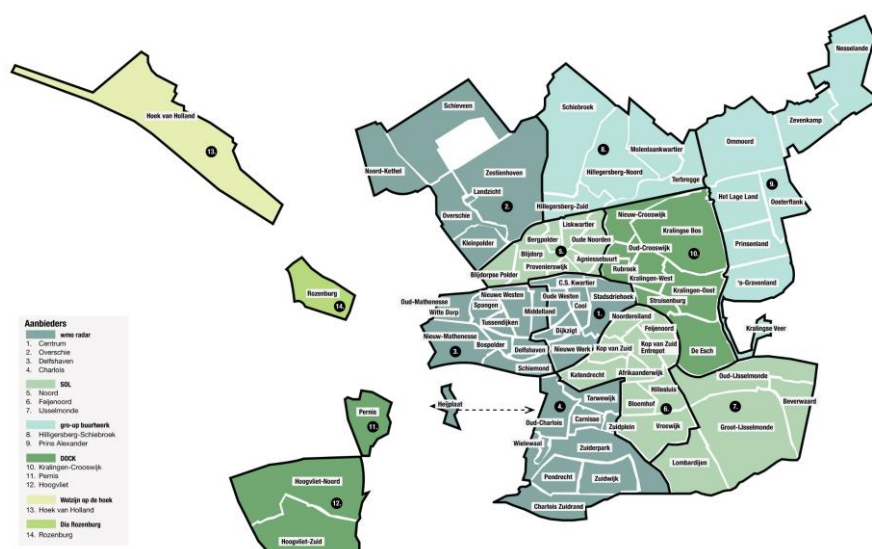
Elkaar helpen met kleine dingen leidt tot grote resultaten. Hoe organiseer je een samenleving waarin we naar elkaar omkijken en elkaar vooruithelpen? Verenigingen, ondernemers en burens betrekken leidt tot onverwachte verbindingen, waarmee iedereen wordt geholpen. Hoe ben je van betekenis voor elkaar en waarom word je gelukkiger als je iets voor een ander doet? De tafelgasten zijn: Janneke Wolfs - conceptontwikkelaar Zowonen, Josje Smeets – gelukpsycholoog, Ankie Pihler - bestuurder van welzijnsgroep Parkstad Limburg.

- [En toen was ik mantelzorger](#)

In de podcastserie 'En toen was ik mantelzorger' gaat presentator Tom Herlaar in gesprek met verschillende mantelzorgers. Wie zijn zij, wat doen zij, wat is hun verhaal? – acht afleveringen.

Bijlage 2: Welzijnsaanbieders regio Rijnmond

Gebied	Welijnsaanbieder sinds 1 juni 2022
Centrum	WMO Radar
Charlois	WMO Radar
Delfshaven	WMO Radar
Feijenoord	SOL
Hillegersberg-Schiebroek	Gro-up buurtwerk
Hoek van Holland	Welzijn op de Hoek Stichting Humanitas
Hoogvliet	DOCK
IJsselmonde	SOL
Kralingen-Crooswijk	DOCK
Noord	SOL
Overschie	WMO Radar
Pernis	DOCK
Prins Alexander	Gro-up buurtwerk
Rozenburg	Rozenburg

Deelnemende organisaties lerend netwerk Samen Sterker Voor Morgen

CURAMARE

Gemeente
Rotterdam

Stichting
Humanitas

laurens

DE
ROTTERDAMSE
ZORG

